

EUROOPAN TIETOSUOJAVALTUUTETTU

Tiivistelmä Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunnosta, joka koskee kahdeksaa neuvotteluvaltuutusta kansainvälisten sopimusten tekemiseksi Europolin ja kolmansien maiden välistä tietojenvaihtoa varten

(Koko lausunto on luettavissa englanniksi, ranskaksi ja saksaksi Euroopan tietosuojavaltuutetun verkkosivuilla www.edps.europa.eu)

(2018/C 170/02)

1. JOHDANTO JA TAUSTA

Eupol-asetuksessa⁽¹⁾ annetaan erityiset säännöt tietojen siirrosta EU:n ulkopuolelle. Sen 25 artiklan 1 kohdassa luetaan joukko oikeudellisia perusteita, joiden nojalla Eupol voisi lainmukaisesti siirtää tietoja kolmansien maiden viranomaisille. Yksi mahdollisuus olisi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/680⁽²⁾ 36 artiklan mukainen komission päätös tietosuojan tason riittävydestä. Siinä komissio toteaisi, että kolmas maa, johon Eupol siirtää tietoja, tarjoaa riittävän tietosuojan tason. Koska tällaisia päätöksiä tietosuojan tason riittävydestä ei tällä hetkellä ole, toinen vaihtoehto, jonka mukaan Eupol voisi säännöllisesti siirtää tietoja kolmanteen maahan, olisi käyttää asianmukaista kehystä, joka on luotu tekemällä EU:n ja vastaanottavan kolmannen maan välillä sitova kansainvälinen sopimus.

Komissio antoi 20. joulukuuta 2017 kahdeksan suositusta⁽³⁾ neuvoston päätöksiksi valtuutuksesta aloittaa neuvottelut kansainvälisistä sopimuksista Euroopan unionin ja kahdeksan Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan alueen (MENA) kolmannen maan eli Algerian, Egyptin, Israelin, Jordanian, Libanonin, Marokon, Tunisian ja Turkin välillä. Tällaiset kansainväliset sopimukset muodostaisivat vaadittavan oikeusperustan henkilötietojen vaihdolle Europolin ja kyseisten kolmansien maiden vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnan alalla toimivaltaisten viranomaisten välillä.

Komissio katsoo, että Europolin ja näiden kahdeksan maan välillä tarvitaan entistä tiiviimpää yhteistyötä, kun otetaan huomioon EU:n poliittinen strategia, joka sisältyy Euroopan turvallisuusagendaan⁽⁴⁾, neuvoston päätelmiin⁽⁵⁾ ja EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittiseen globaalistrategiaan⁽⁶⁾, sekä lainvalvontaviranomaisten operatiiviset tarpeet koko EU:ssa ja Europolissa. Nämä kahdeksan maata nimettiin myös yhdennessätoista raportissa, joka koskee edistymistä kohti toimivaa ja todellista turvallisuusunionia⁽⁷⁾. Yhteistyötä MENA-maiden kanssa suunnitellaan kokonaisuutena⁽⁸⁾. Alueen nykyisen epävakauden ja erityisesti Syyrian ja Irakin tilanteen katsovan edustavan EU:lle merkittävää pitkäaikaista turvallisuusuhkaa. Tämä koskee sekä tehokasta terrorismin ja siihen liittyvän järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa että muuttoliikkeen liittyviä haasteita, kuten laittoman maahanmuuton järjestämistä ja ihmiskauppaa. Yhteistyötä paikallisten lainvalvontaviranomaisten kanssa pidetään myös ratkaisevan tärkeänä näihin haasteisiin vastaamisessa.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 218 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti komissio vastaa tällaisten kansainvälisten sopimusten neuvottelemisesta kolmansien maiden kanssa EU:n puolesta. Komissio pyrkii näillä kahdeksalla suosituksella saamaan Euroopan unionin neuvostolta luvan aloittaa neuvottelut kahdeksan nimetyn kolmannen maan kanssa. Sen jälkeen, kun neuvottelut on saatu päätökseen, sopimusten virallinen tekeminen edellyttää, että Euroopan parlamentti antaa suostumuksensa neuvoteltujen sopimusten teksteille, ja neuvoston on allekirjoitettava sopimukset.

5. PÄÄTELMÄT

Euroopan tietosuojavaltuutettu on tyytyväinen siihen huomioon, jota tietosuojaan on kiinnitetty 20. joulukuuta 2017 annettujen komission suositusten liitteissä, jotka muodostavat komission valtuudet neuvotella EU:n puolesta kansainvälisistä sopimuksista kunkin niiden kahdeksan MENA-maan kanssa, joiden kanssa Eupol-yhteistyötä suunnitellaan.

Niiden kansainvälisten sopimusten välttämättömyys ja oikeasuhteisuus, joilla Europolille on tarkoitus antaa mahdollisuus siirtää säännöllisesti tietoja kyseisten kahdeksan maan toimivaltaisille viranomaisille, on arvioitava täysimääräisesti, jotta voidaan varmistaa perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan noudattaminen. Jotta tällainen perusteellinen arviointi voitaisiin tehdä tapauskohtaisesti, Euroopan tietosuojavaltuutettu suosittaa, että siirtojen tarve määritetään tarkemmin ja eriytetään kunkin kolmannen maan erityisen ja kentän todellisen tilanteen perusteella. Vastaavasti kunkin kansainvälisen sopimuksen soveltamisala ja kuhunkin kolmanteen maahan tehtävien siirtojen tarkoitus olisi määritettävä liitteissä tarkemmin. Euroopan tietosuojavaltuutettu suosittaa lisäksi, että tehdään vaikutustenarviointia niiden riskien arvioimiseksi paremmin, joita tietojen siirtämisestä näihin kolmansiin maihin aiheutuu henkilöiden yksityisyydensuojalle ja tietosuojalle sekä myös muille perusoikeuskirjassa suojatuille perusoikeuksille ja vapauksille, ja jotta tarvittavat suojatoimet voitaisiin täsmällisesti määrittää.

Euroopan tietosuojavaltuutettu toteaa, että Europol-asetuksen 25 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan Europol voi säännöllisesti siirtää tietoja kolmannelle maalle tekemällä EU:n ja vastaanottavan kolmannen maan välille sitovan kansainvälisen sopimuksen, sillä ehdolla, että sopimuksessa annetaan riittävät takeet. Euroopan tietosuojavaltuutettu katsoo, että Europol-asetuksen tarkoittamassa merkityksessä ilmaus ”annetaan riittävät takeet” merkitsee, että kolmansien maiden kanssa tehtävissä kansainvälisissä sopimuksissa olisi

- varmistettava, että vastaanottavassa maassa toimitaan täysin perusoikeuskirjan 8 artiklan mukaisesti, erityisesti käytötarkoituksen rajoittamisen periaatteen, tiedonsaantioikeuden, tietojen oikaisu-oikeuden ja riippumattoman valvontaviranomaisen osalta siten kuin perusoikeuskirjassa nimenomaan määrätään
- noudatettava Euroopan unionin tuomioistuimen lausuntoa 1/15 varmistamalla, että sopimuksilla aikaan saatava suojan taso vastaa unionin oikeudessa annettavaa suojan tasoa
- sovellettava soveltuvin osin direktiivin (EU) 2016/680 johdanto-osan 71 kappaleessa lueteltuja perusteita, eli että henkilötietojen siirtoihin sovelletaan salassapitovelvollisuutta ja tietyn käsittelytarkoituksen periaatetta ja että henkilö-tietoja ei käytetä kuolemanrangaistuksen tai minkään julman ja epäinhimillisen kohtelun pyytämiseen, määräämiseen tai täytäntöönpanemiseen
- otettava huomioon Europol-asetukseen sisältyvät erityiset takeet, kuten tietojen toimittajien asettamat pääsyräjoitukset, ja
- sovellettava rikostutkimusten yhteydessä olennaisia menettelytakeita ja sisällytettävä suojatoimet tapauskohtaisesti niiden ennakoitavien riskien varalta, joita tietojen siirto näihin maihin voisi aiheuttaa muiden perusoikeuksien ja vapauksien kannalta.

Näiden yleisten suositusten lisäksi Euroopan tietosuojavaltuutettu esittää tässä lausunnossa suosituksia ja huomautuksia, jotka liittyvät seuraaviin erityisiin MENA-maiden kanssa neuvoteltavien kansainvälisten sopimusten näkökohtiin neuvotteluvaltuutuksissa:

- Europolin siirtämien tietojen käytötarkoituksen rajoittamisen ja täsmentämisen periaatteet
- tietojen siirto edelleen kyseisten kolmansien maiden toimivaltaisten viranomaisten toimesta
- Europolin kolmansien maiden toimivaltaisille viranomaisille siirtämien tietojen käsittelyä koskevat rajoitukset
- kolmansissa maissa varmistettava riippumaton valvonta
- rekisteröityjen oikeudet
- erityisiin tietoluokkiin kuuluvien tietojen siirtäminen kolmansien maiden toimivaltaisille viranomaisille
- Europolin siirtämien tietojen säilyttäminen ja
- mahdollisuus keskeyttää kansainvälisten sopimusten soveltaminen ja irtisanoa sopimukset sopimusten määräysten rikkomisen perusteella.

Tehty Brysselissä 14. maaliskuuta 2018.

Giovanni BUTTARELLI

Euroopan tietosuojavaltuutettu

(¹) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/794, annettu 11 päivänä toukokuuta 2016, Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) sekä neuvoston päätösten 2009/371/YOS, 2009/934/YOS, 2009/935/YOS, 2009/936/YOS ja 2009/968/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta (EUVL L 135, 24.5.2016, s. 53), jäljempänä 'Europol-asetus'.

- (²) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suoje-
lusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai
rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuu-
desta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta (EUVL L 119, 4.5.2016, s. 89).
- (³) Suositus neuvoston päätökseksi valtuutuksesta aloittaa neuvottelut Euroopan unionin ja Jordanian hašemiittisen kuningaskunnan
välisestä sopimuksesta, joka koskee henkilötietojen vaihtoa Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) ja vakavan
rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Jordanian toimivaltaisten viranomaisten välillä, COM(2017) 798 final; Suositus
neuvoston päätökseksi valtuutuksesta aloittaa neuvottelut Euroopan unionin ja Turkin tasavallan välisestä sopimuksesta, joka koskee
henkilötietojen vaihtoa Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta
vastaavien Turkin toimivaltaisten viranomaisten välillä, COM(2017) 799 final; Suositus neuvoston päätökseksi valtuutuksesta aloittaa
neuvottelut Euroopan unionin ja Libanonin tasavallan välisestä sopimuksesta, joka koskee henkilötietojen vaihtoa Euroopan unionin
lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Libanonin toimivaltaisten viran-
omaisten välillä, COM(2017) 805 final; Suositus neuvoston päätökseksi valtuutuksesta aloittaa neuvottelut Euroopan unionin ja Israe-
lin valtion välisestä sopimuksesta, joka koskee henkilötietojen vaihtoa Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) ja
vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Israelin toimivaltaisten viranomaisten välillä, COM(2017) 806 final; Suosi-
tus neuvoston päätökseksi valtuutuksesta aloittaa neuvottelut Euroopan unionin ja Tunisian välisestä sopimuksesta, joka koskee hen-
kilötietojen vaihtoa Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vas-
taavien Tunisian toimivaltaisten viranomaisten välillä, COM(2017) 807 final; Suositus neuvoston päätökseksi valtuutuksesta aloittaa
neuvottelut Euroopan unionin ja Marokon kuningaskunnan välisestä sopimuksesta, joka koskee henkilötietojen vaihtoa Euroopan
unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Marokon toimivaltais-
ten viranomaisten välillä, COM(2017) 808 final; Suositus neuvoston päätökseksi valtuutuksesta aloittaa neuvottelut Euroopan unionin
ja Egyptin arabitasavallan välisestä sopimuksesta, joka koskee henkilötietojen vaihtoa Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston
(Europol) ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Egyptin toimivaltaisten viranomaisten välillä, COM(2017)
809 final; Suositus neuvoston päätökseksi valtuutuksesta aloittaa neuvottelut Euroopan unionin ja Algerian demokraattisen kansanta-
savallan välisestä sopimuksesta, joka koskee henkilötietojen vaihtoa Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) ja vaka-
van rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Algerian toimivaltaisten viranomaisten välillä, COM(2017) 811 final.
- (⁴) Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle
28. huhtikuuta 2015. Euroopan turvallisuusagenda, COM(2015) 185 final.
- (⁵) Neuvoston päätelmät 19. kesäkuuta 2017 terrorismin torjuntaan liittyvistä EU:n ulkoisista toimista, asiak. 10384/17.
- (⁶) Jaettu näkemys, yhteinen toiminta: vahvempi Eurooppa. Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspoliittinen globaalistrategia
<http://europa.eu/globalstrategy/en>.
- (⁷) Komission tiedonanto 18. lokakuuta 2017 Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle ja neuvostolle. Yhdestoista raportti edisty-
misestä kohti toimivaa ja todellista turvallisuusunionia, COM(2017) 608 final.
- (⁸) Ks. yhteisymmärrysmuistio, joka koskee kaikkia 20. joulukuuta 2017 esitettyjä komission suosituksia neuvoston päätöksiksi lukuun
ottamatta Israelia koskevaa suositusta.
-